Отже, виховання самостійності дітей середнього дошкільного віку є ефективним за умови цілеспрямованої реалізації педагогічних умов, що базуються на партнерській взаємодії закладу дошкільної освіти та родини. Узгодженість виховних впливів, створення єдиного розвивального середовища та активне залучення батьків до освітнього процесу забезпечують системність і результативність формування самостійності як важливої особистісної якості дошкільника.

Список використаних джерел

1. Базовий компонент дошкільної освіти / А. Богуш та ін. Київ: Вид-во, 2012. 26 с. URL: https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/doshkilna/bazovij-komponent-doshkilnoyi-osviti-na-sajt-ostatochnij.pdf (дата звернення: 02.02.2026).

2. Дудник Н. Виховання самостійності у дітей дошкільного віку. *Гірська школа українських Карпат*. 2018. № 19. С. 118-122.

3. Зданевич Л., Атрощенко Т., Розгон В. Виховання самостійності у дітей дошкільного віку як проблема вітчизняних та зарубіжних наукових студій. *Інноваційна педагогіка*. 2024. Т. 1, № 69. С. 219-223.

4. Лісовець О. Виховання самостійності у дітей різної статі віком 5-7 років: монографія. Ніжин : НДУ ім. Миколи Гоголя, 2022. 223 с.

5. Лісовець О. Вплив сім'ї на виховання самостійності дітей дошкільного віку. *Наукові записки. Серія «Психолого-педагогічні науки» (Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя)*. 2022. № 1. С. 23-29.

УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ ФОЛЬКЛОР ЯК ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОЇ СВІДОМОСТІ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Крістіна Подольська, здобувач ступеня вищої освіти «магістр»
Науковий керівник: О.В.Колосова кандидат педагогічних наук, доцент,
Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського (Україна)

UKRAINIAN FOLKLORE AS A FORMATION OF NATIONAL-PATRIOTIC CONSCIOUSNESS OF CHILDREN OF SENIOR PRESCHOOL AGE

Kristina Podolska, master's student
Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University (Ukraine)

Анотація. *У статті розкриваються теоретичні засади та методичні аспекти використання українського народного фольклору як ефективного засобу формування національно-патріотичної свідомості дітей старшого дошкільного віку. Фольклор розглядається як інтегративний культурно-педагогічний феномен, що забезпечує органічне поєднання емоційно-образного сприйняття з ціннісно-смисловим осмисленням національної культури. Акцентується увага на виховному потенціалі народних казок, пісень, ігор, прислів'їв і обрядів як засобів формування у дітей почуття любові до Батьківщини, поваги до традицій, мови та культурної спадщини українського народу. Обґрунтовано значення фольклору у розвитку емоційної сфери, національної ідентичності та первинних громадянських якостей дошкільників. Особлива увага приділяється інтеграції фольклорного матеріалу в різні види діяльності дітей, створенню сприятливого освітнього середовища та ролі педагога у забезпеченні ефективності національно-патріотичного виховання.*

Ключові слова: *український народний фольклор, національно-патріотична свідомість, старший дошкільний вік, патріотичне виховання, народознавство, національна ідентичність.*

Abstract. *The article reveals the theoretical foundations and methodological aspects of using Ukrainian folk folklore as an effective means of forming national-patriotic consciousness in older preschool children. Folklore is considered as an integrative cultural and pedagogical phenomenon that ensures the organic combination of emotional and imaginative perception with value-based understanding of national culture. The educational potential of folk tales, songs, games, proverbs, and rituals as tools for fostering children's love for their homeland, respect for traditions, language, and cultural heritage is emphasized. The role of folklore in the development of the emotional sphere, national identity, and primary civic qualities of preschoolers is substantiated. Particular attention is paid to the integration of folklore material into various types of children's activities, the creation of a favorable educational environment, and the role of the teacher in ensuring the effectiveness of national-patriotic education.*

Key words: *Ukrainian folk folklore, national-patriotic consciousness, older preschool age, patriotic education, ethnopedagogy, national identity.*

Український народний фольклор є невід'ємною складовою духовної культури народу та важливим чинником формування особистості дитини. У сучасних умовах розвитку українського суспільства, що характеризуються активними соціокультурними трансформаціями, питання національно-патріотичного виховання набуває особливої значущості. Дошкільний вік визначається як сенситивний період для становлення базових морально-ціннісних орієнтацій, формування первинних уявлень про Батьківщину, рідний край, народ, його традиції та культуру. Саме в цей період закладаються основи національної свідомості, що в подальшому визначають громадянську позицію особистості. Український народний фольклор, будучи доступним, емоційно насиченим і образним засобом пізнання дійсності, сприяє глибокому засвоєнню дітьми культурних і духовних цінностей, формує в них почуття причетності до свого народу, любов до рідної землі та повагу до національної спадщини.

Сутність національно-патріотичного виховання в дошкільному віці полягає у формуванні в дітей емоційно-позитивного ставлення до своєї країни, усвідомлення власної належності до українського народу, готовності дотримуватися соціально прийнятних норм поведінки та цінностей. У цьому контексті важливим є створення такого освітнього середовища, яке забезпечує природне й органічне включення фольклору в життєдіяльність дітей. Народні казки, легенди, пісні, приказки, прислів'я, колискові, заклички та ігри виступають ефективними засобами впливу на емоційну сферу дитини, сприяють розвитку її уяви, мислення, мовлення, а також формуванню моральних якостей. Через зміст фольклорних творів діти знайомляться з традиційними уявленнями про добро й зло, справедливість, чесність, взаємодопомогу, любов до рідного краю, що є основою патріотичних почуттів [1, с. 18].

Сучасні наукові підходи до організації освітнього процесу в закладах дошкільної освіти передбачають інтеграцію змісту національно-патріотичного виховання у різні види діяльності дітей. Важливу роль у цьому відіграють освітні програми, спрямовані на формування в дітей почуття національної ідентичності. Зокрема, реалізація програм, орієнтованих на патріотичне виховання, передбачає систематичне використання фольклорного матеріалу, що забезпечує ознайомлення дітей із культурними традиціями, звичаями, обрядовістю українського народу. Такі програми сприяють формуванню в дітей цілісного уявлення про Україну як Батьківщину, розвивають почуття гордості за свій народ, його історію та культуру, а також виховують повагу до державних символів і національних свят [2, с. 25].

Особливого значення в процесі формування національно-патріотичної свідомості набуває художня література, яка тісно пов'язана з усною народною творчістю. Через літературні твори, що містять фольклорні мотиви, діти засвоюють моральні цінності, ідеали поведінки, моделі соціальної взаємодії. Образи позитивних героїв, які втілюють такі якості, як мужність, чесність, доброта, любов до Батьківщини, стають для дітей прикладом для

наслідування. Водночас казкові сюжети сприяють розвитку емоційної сфери, формуванню здатності співпереживати, що є важливою передумовою становлення гуманістичних і патріотичних почуттів [3, с. 60].

Не менш важливим засобом формування національної свідомості є народна іграшка, яка відображає культурні традиції, естетичні уявлення та світогляд українського народу. У процесі взаємодії з народною іграшкою дитина не лише розвиває свої пізнавальні та творчі здібності, а й долучається до духовної спадщини свого народу. Народна іграшка виконує функцію культурного символу, через який передаються традиції, звичаї та моральні цінності. Вона сприяє формуванню в дітей почуття національної приналежності, розвиває інтерес до народного мистецтва, виховує естетичний смак та повагу до культурної спадщини [4, с. 54].

Важливим компонентом національно-патріотичного виховання є народознавство, яке забезпечує системне ознайомлення дітей із культурою, традиціями та побутом українського народу. Використання народознавчого матеріалу в процесі освітньої діяльності сприяє формуванню у дітей цілісного уявлення про навколишній світ, розширює їхній кругозір, розвиває пізнавальний інтерес. Через ознайомлення з народними звичаями, обрядами, святами діти засвоюють культурні норми та цінності, що сприяє формуванню у них поваги до національної спадщини та усвідомлення власної ідентичності [5, с. 99].

Сучасні педагогічні підходи до організації національно-патріотичного виховання передбачають використання інтегрованих методів, які поєднують різні види діяльності дітей: ігрову, пізнавальну, художньо-творчу, комунікативну. У цьому контексті фольклор виступає як універсальний засіб, що забезпечує комплексний вплив на розвиток особистості дитини. Його використання сприяє формуванню не лише знань про культуру та традиції, а й ціннісного ставлення до них. Інтеграція фольклору в освітній процес дозволяє створити умови для активної участі дітей у різних видах діяльності, що сприяє розвитку їхньої самостійності, ініціативності та творчості [7, с. 70].

Особливу увагу слід приділити забезпеченню наступності у національно-патріотичному вихованні між дошкільною та початковою освітою. Фольклор виступає спільною основою, яка забезпечує безперервність і послідовність виховного процесу. Завдяки використанню фольклорних матеріалів у різних вікових групах забезпечується поступове ускладнення змісту, що відповідає віковим можливостям дітей. Це сприяє закріпленню набутих знань, формуванню стійких ціннісних орієнтацій та розвитку патріотичних почуттів, які зберігаються і поглиблюються на наступних етапах освіти [8, с. 21].

Важливо також зазначити, що ефективність використання українського народного фольклору у формуванні національно-патріотичної свідомості значною мірою залежить від професійної компетентності педагога. Вихователь має володіти знаннями про зміст і особливості фольклорних творів, уміти добирати їх відповідно до вікових та індивідуальних особливостей дітей, організовувати різні види діяльності на їх основі. Крім того, важливим є створення емоційно сприятливого середовища, яке сприяє активному залученню дітей до пізнання народної культури.

Значну роль у процесі формування патріотичних почуттів відіграє також взаємодія закладу дошкільної освіти з родиною. Саме в сім'ї дитина отримує перші уявлення про традиції, звичаї, мову, що формує основу її національної ідентичності. Залучення батьків до освітнього процесу, організація спільних заходів, свят, обрядів сприяє посиленню виховного впливу фольклору, забезпечує єдність вимог і підходів до виховання.

Отже, український народний фольклор виступає потужним засобом формування національно-патріотичної свідомості дітей старшого дошкільного віку. Його використання в освітньому процесі забезпечує не лише передачу культурної спадщини, а й формування ціннісного ставлення до неї, розвиток моральних якостей, емоційної сфери та пізнавальної активності дітей. Комплексний підхід до використання фольклору, що передбачає інтеграцію різних видів діяльності, взаємодію з родиною та забезпечення наступності освіти, створює

умови для гармонійного розвитку особистості дитини та її становлення як свідомого громадянина України.

Список використаних джерел

1. Бондаренко Н. В., Косянчук С. В. Національно-патріотичне виховання у контексті сучасних викликів: метод. рекомендації. Київ: Фенікс, 2022. 64 с.

2. Гавриш Н. В., Косенчук О. Г., Піроженко Т. О. Моя країна – Україна: парціальна програма патріотичного виховання дітей старшого дошкільного віку. Харків: Ранок, 2023. 64 с.

3. Гордій Н. Виховання патріотичних почуттів у дітей старшого дошкільного віку засобом дитячої художньої літератури. *Освітні обрії*. 2021. № 1 (52). С. 57–62.

4. Греськова В. В. Формування національної свідомості дітей дошкільного віку засобами народної іграшки. *Наукові записки Тернопільського нац. пед. ун-ту ім. В. Гнатюка*. 2022. № 2. С. 51-55.

5. Єпіхіна М. А., Курило Н. О. Формування основ патріотичного виховання у дошкільників засобами народознавства. *Науковий вісник Ужгородського ун-ту*. 2017. Вип. 1 (40). С. 96-100.

6. Коваль Т., Комарівська Н., Колеснік К. Український дитячий фольклор (матеріали для вивчення з дітьми дошкільного та молодшого шкільного віку): навчально-методичний посібник. Вінниця: ВДПУ, 2024. 142 с.

7. Лісовець О. В. *Національно-патріотичне виховання з основами народознавства*: навч. посіб. для здобувачів вищої освіти за спец. 012 Дошкільна освіта. Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя, 2022. 111 с.

8. Матвієнко С. І. Особливості забезпечення наступності у національно-патріотичному вихованні старших дошкільників і молодших школярів. *Наукові записки НДУ ім. М. Гоголя*. 2022. № 4. С. 17-23.

ФОРМУВАННЯ ПІЗНАВАЛЬНОЇ АКТИВНОСТІ СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ ЯК ПЕРЕДУМОВА УСПІШНОГО НАВЧАННЯ У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Анна Присташ, здобувач ступеня вищої освіти «магістр»
Науковий керівник: Л. Є. Перетяга, доктор педагогічних наук, професор,
Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського (Україна)

FORMATION OF COGNITIVE ACTIVITY IN OLDER PRESCHOOLERS AS A PREREQUISITE FOR SUCCESSFUL LEARNING IN PRIMARY SCHOOL

Anna Prystash, master's student
Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University (Ukraine)

Анотація. *В статті розкриваються особливості формування пізнавальної активності старших дошкільників як важливої передумови успішного навчання у початковій школі. Автор проаналізував ефективні методи та прийоми розвитку допитливості, самостійності та пізнавального інтересу дітей в умовах закладу дошкільної освіти та сім'ї.*

Ключові слова: *пізнавальна активність, старші дошкільники, мотивація навчання, пізнавальний інтерес, дошкільна освіта, початкова школа.*

Abstract. *The article explores the specific features of fostering cognitive activity in older preschoolers as a crucial prerequisite for successful learning in primary school. The author analyzes effective methods and techniques for developing children's curiosity, independence, and cognitive interest within both preschool education institutions and family environments.*